

УДК 378.147:81'243

О. О. ТИМОЩУК

викладач

Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

У статті розглянуто особливості професійно орієнтованого навчання іноземної мови студентів технічних вишів у процесі поглибленого вивчення іноземної мови, інтегрованого в загальну систему підготовки, згідно з якою сучасний фахівець повинен бути не тільки професіоналом у певній галузі, а й широко ерудованою людиною, що має ґрунтовну гуманітарну підготовку і володіє вміннями професійного та особистісного спілкування іноземною мовою. зазначається важливість створення тісних контактів між кафедрою іноземних мов та спеціальними кафедрами вишів, під час яких студент отримує комплексні знання з іноземної мови на рівні, що дає змогу використовувати ці знання у своїй професійній діяльності. запропонована схема роботи зі студентами, яка, на нашу думку, сприяє найбільш ефективному процесу професійно орієнтованого навчання студентів технічних вишів.

Ключові слова: іноземні мови, професійно орієнтоване навчання, гуманітарна підготовка, іншомовна комунікативна діяльність, професійна діяльність, мовна компетенція.

У сучасних умовах іншомовне спілкування стає істотним компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з чим значно зростає роль дисципліни "іноземна мова" в немовних вишах. Державний освітній стандарт вищої професійної освіти вимагає врахування фахової специфіки при вивченні іноземної мови, спрямованої на реалізацію завдань майбутньої професійної діяльності випускників.

Особливої актуальності набуває професійно орієнтований підхід до навчання іноземної мови в технічних вишах, який передбачає формування у студентів навичок іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення. Під професійно орієнтованим розуміється навчання, що ґрунтується на врахуванні потреб студентів при вивченні іноземної мови, що диктуються особливостями майбутньої професії або спеціальності [3, с. 5]. Воно передбачає поєднання оволодіння професійно орієнтованою іноземною мовою з розвитком особистісних якостей студентів, знанням культури країни, мова якої вивчається, і придбанням спеціальних навичок, заснованих на професійних і лінгвістичних знаннях.

Аналіз педагогічних науково-методичних джерел показав, що існує безліч методичних напрямів і технологій навчання іноземної мови на немовних факультетах вишів. Дослідження з теорії мовленнєвої діяльності викладені у працях таких вчених, як Л. Виготський, В. Гумбольдт,

І. Зимня, О. Леонтьєв та ін. Методику побудови навчального процесу в навчальних закладах розглядають Н. Александров, Т. Ільїна, М. Левіна, П. Підкасистий. Такі вчені, як А. Бухбіндер, Р. Джонсон, Ф. Епперт, С. Козак, Б. Коффі, Г. Стоун, І. Тюдор, Д. Уільямс, Е. Уотерс, Т. Хатчінсон, Д. Хеннінг, Х. Холік, В. Штраусс, розглядають у своїх працях навчання іноземним мовам зі спеціальною метою. Індивідуалізований, диференційований, особистісно-орієнтований та контекстний підходи до навчання впроваджують у своїх практиках О. Вербицький, В. Володько, М. Євтух, Л. Кондрашова, М. Кривко, Л. Мартіросян, І. Якиманська та ін.

Розглядаючи іноземну мову як засіб формування професійної спрямованості майбутнього фахівця, Н. Гальскова зазначає, що при вивченні професійно орієнтованого мовного матеріалу встановлюється двосторонній зв'язок між прагненням студента отримати спеціальні знання й успішністю оволодіння мовою [2, с. 4]. Вона вважає іноземну мову ефективним засобом професійної і соціальної орієнтації в немовних вишах. На думку автора, для реалізації цього потенціалу, варто дотримуватись таких умов:

- чітке формулювання цілей іншомовної мовленнєвої діяльності;
- соціальна і професійна спрямованість цієї діяльності;
- задоволеність учнів при вирішенні особистих завдань;
- формування в учнів уміння творчо підходити до вирішення особистих завдань;
- сприятливий психологічний клімат у навчальному колективі.

Мета статті – обґрунтувати особливості професійно орієнтованого навчання іноземної мови студентів технічних вишів.

Сьогодні, коли вимоги до якості знань випускників неухильно зростають, особливого значення набувають пошуки засобів для більш глибокої професійної підготовки майбутніх фахівців і застосування таких засобів на практиці. Для викладачів іноземної мови в технічному виші це завдання ускладнюється тим, що вивчення іноземної мови тут досить специфічне. Викладачі повинні зробити все можливе не тільки для того, щоб надати студентам знання зі свого предмета, а й для того, щоб сприяти спеціальній підготовці майбутнього фахівця.

Необхідність створення нових навчальних програм і посібників при співпраці викладачів гуманітарних дисциплін та викладачів технічних предметів ні в кого не викликає сумніву, як і той факт, що “мова – невід’ємна частина людського розуму і, отже, тільки взаємодія всіх розумових структур і процесів (сприйняття, розуміння, пам’яті) забезпечує її функціонування” [1, с. 28].

Ми повинні враховувати особливості основної професії студента. Це визначає необхідність тісних контактів між кафедрою іноземних мов та спеціальними кафедрами вишу. Відомо, що в тих ВНЗ, де такий контакт налагоджений, спеціальні кафедри вимагають від студентів знання сучас-

ного стану розвитку зарубіжної науки і техніки, наявності іншомовних джерел в бібліографії до курсових робіт і дипломних проектів тощо. Знання, які отримує студент в результаті такої співпраці спеціальних кафедр, він використовує у своїй навчальній роботі і при написанні дипломного проекту. Такі знання є інтегральними, оскільки є не вміннями і навичками в галузі окремих дисциплін, а загальним, комплексним знанням майбутньої спеціальності.

Створення та підтримка навчального середовища вимагає від викладача “занурення” студентів у ситуації, максимально наближені до реальних умов професійної діяльності, що дають їм змогу мотивовано й усвідомлено опановувати знання та вміння. Необхідно особливо відзначити, що правильне створення і підтримка навчального середовища при навчанні іноземної мови зумовлюється рівнем кваліфікації викладача.

Відбір змісту навчання і складання календарного плану вимагають від викладача також чіткого уявлення про стратегію курсу, мету навчання та ефективність впровадження інновацій, про методи і засоби навчання, а також про можливості реалізації інноваційних технологій в умовах реального курсу. Складання календарного плану з іноземної мови в межах підготовки інженерів здійснювалося, виходячи з уявлення викладача про те, якою він бачить професійну модель майбутнього фахівця і яке місце в цій моделі займає та конкретна галузь знань, що впливає на його формування і за яку несе відповідальність викладач.

Зазвичай мовна підготовка у вишах здійснюється за чотирма основними рівнями: навчання читанню та письму, усному мовленню та аудіюванню. Кожне навчальне завдання – це крок у процесі послідовного формування навичок володіння іноземною мовою. Від циклу до циклу ускладнюються будова і форми усних дій, від елементарних до цілісних фактів – спілкування. Важливим є питання спеціалізації в мові, тематики та змісту навчальних матеріалів у їх зв’язку з профільними дисциплінами.

Зміст курсу мовної підготовки майбутніх інженерів полягає в такому: мовна підготовка тісно пов’язана з більшістю дисциплін, що викладаються на факультеті, через вивчення іноземної термінології; поаспектне вивчення мови; наявність широкого технологічного блоку; облік вихідного рівня підготовки; авторські курси зарубіжних викладачів; самостійна позааудиторна робота з іноземною літературою, відео- та аудіоматеріалами.

Можна запропонувати таку схему роботи зі студентами: 1) розвиток навичок розмовного мовлення й аналіз деяких граматичних конструкцій, виконання письмового завдання з практики спілкування, обговорення в парах визначених програмою тем, практика складання діалогів на основі запропонованих підказок, прослуховування аудіозаписів, а також закріплення і повторення матеріалу, пройденого на попередніх заняттях; 2) розвиток мовних навичок (skills development): “відточування” вокабуляра за допомогою

виконання усних і письмових вправ; 3) робота з текстом, причому читання також різноманітне (scan reading, reading for gist, summary reading тощо). Роботі над текстом можуть передувати заняття в парах, відповіді на запитання, заповнення таблиць. Усе це добре орієнтує студента на сприйняття подальшої інформації, стимулює інтерес до читання; 4) аудіювання, якому передують різні вправи, що дають змогу легше сприйняти новий матеріал.

Для формування мовної компетенції ми рекомендуємо: читати неадаптовану літературу, включаючи літературу за фахом; вести ділову кореспонденцію; говорити на побутові, загальнокультурні, загальноінтелектуальні та спеціальні теми.

Висновки. Із досвіду роботи щодо мовної підготовки студентів ми можемо зробити висновок про те, що для успішного оволодіння іноземною мовою на рівні, що дає змогу використовувати ці знання у своїй професійній діяльності, необхідно: 1) використовувати в роботі зі студентами чітко сформульовані навчально-методичні комплекси професійної комунікативної спрямованості, залучаючи тестові методики для визначення початкового рівня мовної підготовки, коригування навчального процесу і визначення рівня підготовки випускників; 2) активно використовувати такі методи навчання, як ділові ігри, створюючи атмосферу конкретних виробничих ситуацій; 3) до занять із цими студентами залучати викладачів спеціальних кафедр, які володіють іноземними мовами; 4) направляти студентів для проходження виробничої практики на фірми, в компанії, організації і на підприємства, де вони можуть спілкуватися із зарубіжними партнерами; 5) надавати студентам можливість стажування та навчання за кордоном.

При реалізації концепції поглибленого вивчення іноземної мови, інтегрованої в загальну систему підготовки фахівців, треба виходити з вимог, що висуваються до випускника технічного вишу в сучасних умовах, згідно з якими він повинен бути не тільки професіоналом у певній галузі, а й широко ерудованою людиною, що має ґрунтовну гуманітарну підготовку, володіє разом з культурою мовлення вміннями професійного та особистісного спілкування хоча б однією з іноземних мов. Навчання у ВНЗ повинне забезпечити для цього міцний фундамент з основних знань, умінь і навичок в іншомовній комунікативній діяльності.

Отже, навчання іноземній мові входить до складу процесу формування особистості фахівця. Під час навчання вирішуються виховні та загальноосвітні завдання. Оскільки до кваліфікаційної характеристики випускника вищої школи входить знання іноземної мови, тим самим задається головна мета цієї навчальної дисципліни – підготувати фахівця в безпосередній та опосередкованій формах розуміти усну та письмову мову, говорити іноземною мовою.

Завдання повноцінної підготовки фахівця сьогодні очевидне. Молоді люди, які обіймають відповідальні пости в економічній, соціальній, полі-

тичній, науковій і культурній галузях, що добре говорять на декількох найбільш поширених європейських мовах і при цьому не відчувають труднощів у спілкуванні зі своїми партнерами з інших країн, незамінні для процесу будівництва майбутнього європейської спільноти.

Перспективою подальших наукових пошуків є дослідження змісту професійно орієнтованого навчання іноземної мови студентів технічних вишів.

Список використаної літератури

1. Бондар С. М., Єгорова Н. Н., Орач Ю. В. Фреймова репрезентація знань як спосіб підвищення ефективності викладання англійської мови для студентів нелінгвістичних спеціальностей. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: Наукові дослідження. Досвід. Пошуки : зб. наук. пр. / Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2006. Вип. 10. С. 26–31.
2. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку : пособие для учителя. Москва, 2000. 165 с.
3. Образцов П. И., Иванова О. Ю. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов. Орел, 2005. 114 с.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2017.

Тимошук Е. А. Особенности профессионально ориентированного обучения иностранному языку студентов технических вузов

В статье рассматриваются особенности профессионально ориентированного обучения иностранному языку студентов технических вузов в процессе углубленного изучения иностранного языка, интегрированного в общую систему подготовки специалистов, согласно которой современный специалист должен быть не только профессионалом в определенной области, но и широко эрудированным человеком, имеющим основательную гуманитарную подготовку и обладающим умениями профессионального и личностного общения на иностранном языке. Отмечается важность создания тесных контактов между кафедрой иностранных языков и специальными кафедрами вуза, в ходе которых студент получает комплексные знания по иностранному языку на уровне, позволяющем использовать эти знания в своей профессиональной деятельности. Предложена схема работы со студентами, которая, по нашему мнению, способствует наиболее эффективному процессу профессионально ориентированного обучения студентов технических вузов.

Ключевые слова: *иностраннные языки, профессионально ориентированное обучение, гуманитарная подготовка, иноязычная коммуникативная деятельность, профессиональная деятельность, языковая компетенция.*

Tymoschuk O. Features of Professionally-Oriented Foreign Language Training of Technical Universities Students

The article deals with the features of professionally-oriented foreign language training of technical universities students in the process of advanced foreign language learning, integrated into the general system of specialists training, according to which a modern specialist should be not only a professional in a certain area, but also an all-round person with a well grounded humanitarian training and having the skills of professional and personal foreign language communication. It is noted the importance of close contacts creating between the Department of Foreign Languages and other technical departments of the university, during which the student receives comprehensive knowledge of a foreign language at a level that al-

allows him to use this knowledge in his professional activities. It is offered the scheme of work with students, which, in our opinion, contributes to the most effective process of professionally-oriented training of technical universities students. Defined the principles that are necessary for the successful professionally-oriented foreign language mastering: 1) to use clearly defined teaching materials of professional communicative orientation; 2) to use actively such learning methods as business games, creating the atmosphere of specific work situations; 3) to involve teachers from technical departments who speak foreign languages to give classes; 4) to send students to some apprenticeship at firms, companies, organizations and factories, where they can communicate with foreign partners; 5) to provide the students with the opportunity to be on probation and study abroad.

Key words: *foreign languages, professionally-oriented training, humanitarian training, foreign-language communicative activity, professional activity, language competence.*